

Tečaj III. V četrtek 14. svečana (februarja) 1850. **List 7.**

Sonce Svečana.

Zima rojila je
Dolgo že dosti,
Burja v nas brila je,
Néha naj hosti.

Se naveličal sim
V hiši zmir biti
Dosti že čičal sim,
Vunkej čem iti.

Sej že minula sta
Mesca mrazdôna,
Zimo izrula sta
Mraza strahôtna.

Stopim iz hišice,
Nebo je jasno,
Prot' mi zablíši se
Sončice krasno.

Bodi pozdravljeno
Sonce prijetno,
Trikrat pozdravljeno,
Trikrat prijetno.

Vidim, vračuje se
Moč ti gorkotna,
Vidim, zgubljuje se
Zima mrazotna.

Z ledom sneg taja se,
Kmalo preide,
V zgimbo podaja se,
Pómlad nam pride.

Bodi pozdravljeno
Sonce prijetno,
Trikrat pozdravljeno,
Trikrat prijetno.

M. Valjavec.

Opomin. Vredništvo se gosp. Valjavcu za blagovoljno podporo vnovič serčno zahvali. Ker pa med domačimi cveticami gotovo še marsiktera boječa vijolica pod germovjem dije, in se prevelike sramožljivosti ne upa na beli dan; spodbudimo o tej priložnosti vse slovenske mladenče, posebno gospode učence péte in višjih šol v Ljubljani in zunaj Ljubljane, ki kaj pevske žile v sebi čutijo, se v slovenskem pesništvu poskusiti in poskušati, ter prosimo, nam poskušnje v pisnih pošiljati z napisom: „Vredništvu Vedeža v Ljubljani (Laibach).“

Pesmi, ki bodo kaj veljale, bomo dali z veseljem v Vedežu natisniti. Toda ne obupnati, ako ne bode sreča komu prec prvič hotela — morebiti bo drugič, tretjič. Pesmi pa se nam znajo pošiljati brez podpisanega imena, ali po starej navadi z zmišljenim imenom, ali samo s kakšno čerko pravega imena podpisane. Poslednjič še opomnimo, da morajo biti pesmi nedolžne in učencem celo naj nižje šole primerjene.

Vredništvo.

Pesem sladek glas.

Slajše reči na sveti ni, kakor je pesem lepa. Milo mati poje, ki ziblje dete svoje; med pesmimi dete mehko zaspi. S petjem si otroci kratek čas delajo, kedar veselo procesjo peljajo; ne vejo za revšino tega sveta. Dobre volje si kmetič žvižga in poje, orač na polji, kosec na travniki; v pesmih ne čuti težavnega dela. Prepeva si rokodel med svojim orodjem, in delo mu teče iz pod rok gladko kakor vesela pesem iz serca.

Pojé gredo serčni vojšaki nad sovražnika v boj; v pesmih njim rase serce. Pevce ino pevke imenitna gospoda ima, da jim vbirajo zložne pesmi na gerla dva, na tri ino štiri, kakor se ji poljubi. V samoti si poje popotnik, da ga ni strah; poje v voži jetnik, bolnik na postelji svoje dolge noči, ter si žalostni sirotej kalno serce vedri. V s. pesmih se molitva pobožnih kristjanov k nebesom vali; zdaj v veži božji, zdaj v lepi procesji pobožnega petja serce kipí. Ni gostije ne sedmine, ni poštene družine, kjer bi čedne pesmi ne bilo. In tako je prav; saj tudi ptičika poje, kaj bi človek ne pel? Pesmi le tamo slišati ni, gder ni poštenih ljudi.

Ni jih pa tudi na sveti ljudi, ki bi rajši peli kakor Slovenci, in lepšega dara ne vém, kakor jim čedno pesmico dati. Rečem, da je vreden sto centov zlata, ki nam da lepo novo pesem, naj bo zdravička ali pa sveta, da je le vneta brez vsega graha. Kdor kako lepo pesem zna ino jo zapoje, se več obraja pri poštenih ljudeh, kakor on, ki piti kupuje. Lepa pesem je zlata, draga reč. —

Sl.

Kakor ti drugim meriš, tako drugi tebi.

(Basen iz Polskega.)

Neki kupec misli popotovati, in prosi svojega sosedu, da bi mu, dokler se ne verne, cent železa v kleti shranil. Sosed rad dovoli, železo prinesejo v klet in kupec odide. Pa to blago kmalo začne hranivca mikati; postaliti se ga je hotel, in za-se obderžati. Pa kaj kupcu odgovoriti, kadar bode, vernivši se, železo tirjal? Kmalu si izmislil. Popotnik pride nazaj in vpraša koj po železu. „Oh, brate! odgovori sosed, nevem kako se je godilo ž njim, in kar ti povém, bi sam ne verjel, ako bi z vlastnim očesom vidil ne bil. Glej! Ko se mi je ono od dné do dné manjše dozdevalo, začnem pazneje pogledovati, kam da se zgublja; kar zagledam nekega jutra neznanu veliko podgano, ko je ravno posledne kose grizla.“ Pri tako neumni in očitni laži kupec lahko vé, da mu je sosed nezvest; vendar se nosi, kakor bi verjel, in gré domú. Čez nekaj dni vidi otroke na ulicah igrati, med njimi tudi sosedovega sinka. Zvabi ga prijazno k sebi, in v klet zaprè. Starši iščejo deteta, ko ga ni domú bilo, povsod z veliko skerbjo. Nenajdši ga pride oče tudi h kupcu, ter mu toži svojo nesrečo in prosi, če je kaj slišal, da bi povedal. Znabiti, odgovori kupec, ga je sokol vzal; z vlastnim očesom sim ga vidil včeraj nad mojo hišo leteti in neko dete v krempljih nesti. Ni o pravem času tvoja šala, reče na to žalostni oče, kako je tako majhen tič v stanu tako težo nesti? O, zakaj ne, moj sosed? odgovori kupec, ako podgana cent železa snesti more, zakaj bi sokol otroka ne unesel? Jaz sim lagal, reče zdaj sosed, vzemi železo nazaj! In jaz ti nisem resnice govoril, reče kupec, tvoj sinek je pri meni.

— e —

Fido, učeni pes.

V Ljubljani je bil pretekli teden, in je še za plačilo viditi 8 let star, pa majhen pes rujavkaste dlake, kterege gospodar „Fido, učeni pes“ imenuje. Fido zasluži za-

res tako imenovan biti; zakaj zna razun več drugih umetnosti tudi tako na pamet računati ali rajtati, da mu je malokteri učenček kos. Gospodar je položil pred njega kakšnih 50 popirnatih številok ali cifer. Nato ga vpraša: „Fido! koliko je 3krat 12?“ — Fido gre počasi in vzdigne z gobčkom številko 36. — „Ako pa od 36 odšteješ 3krat 6, koliko ti ostane?“ — Pes vzdigne 18. — „Ako temu številu prideneš 26, koliko bodeš imel!“ — Fido izvleče 44. — Več od 20 takih, različnih računov je brez pomote zračunil.

Tudi je iz premakljivih številok velika števila, postavim: 7600, 8050, 9810 sostavljal, ravno tako iz posameznih čerk imena, ki so mu jih gledavci napovedovali. — Modrujejo, da ga je gospodar po dolgem vajuju navadil s samimi očmi natanjko zmeriti, kam da on od precej deleč gleda. V tisto številko ali čerko tedaj, ki je prava, gospodar precej iz deleč gleda; psiček njegov pogled s svojimi izurjenimi očmi zmeri in pravo številko i. t. d. vzdigne. In res je psiček, počasi se tistemu mestico približevaje, kamor so bile gospodarjeve oči obrnjene, njegove oči skrivaj pogledoval. Drugači tudi skoraj ne more biti, zakaj, kdor hoče računati, mora misliti; misliti pa pes ne more, ker nima uma. Pa že to je čuda vredno, da more psiček izmed toliko tik ena poleg druge ležečih številok in čerk vselej pravo najti.

Nektera néma žival se pač popred kakšne reči nauči, kot nekteri človek, ki ostane štokla, deni ga, kamor hočeš.

Slon brani svojega gospodarja.

Že naši stari so nam mnogo pripovesti od slonov zapustili. Tako nam pripoveduje Elijan izgled posebne zvestobe nekega slona. Zlahten Indijanec dobi mladega slona in ga z veliko skerbjo izredi. Slon mu to preveliko skerb s posebnim nagnjenjem poverne, in ne naznani tega samo z nevtrudnim maranjem, ampak tudi z dobrikanjem in po-

ljubovanjem. Indijanec je večjidel na njem jahal, ga sicer različno rabil, in ga za vsako delo obdaroval. Zato je rastlo slonovo nagnenje do gospodarja od dne do dne. Kralj Indijanski zve od slonove pripravnosti in marljivosti, in hoče ga od Indijanca imeti. Ta se mu pa vstavlja. Kralj mu žuga, ali Indijanec, ki se ne more od slona ločiti, zbeži z njim v gore, da bi se kraljovega pošiljanja znebil. Toda zvedó zanj. Kralj pošlje vojsake, da bi ga vjeli. Na zadnje se vsede na verh sterme skale in terdno sklene, se vojšakom do zadnjega dihleja braniti. Vojšaki se spuste nad njega. Jih zaverne, kjer je kamenje in skalovje doli valil. Slon mu čversto pomaga. On se je že pred metati učil. Zgrabi odlomnjene skale in jih proti sovražnikom meče. Vender je Indijanec ranjen in obleži. Vojšaki prilazijo do skale in hočejo Indijanca prijeti. Zdaj skoči slon divji proti njim, jih mnogo pogazi, z rilcem čez skalo pomeče in jim tak strah zasadi, da so drugi pobegnili.

Nato poprime zvesti slon svojega ranjenega gospodarja z rilcem, ga milo na pleča položi in nese na mesto, kjer je bil varin.

Ant. Navratil.

Boljša kratka sprava, kot dolga pravda.

Liza je imela pred svojo hišo velik prostor, na katerem je v pomladi svoje platno belila. Zraven nje prebiva Katarina. Ker je bila dobra sosedka, ji odpusti Liza malo prostora, na njem platno beliti.

Ali leto za letom pridobiva Katarina več platna, kakor Liza in nazadnje pokrije večji del prostora z njim, tako, da zamore Liza poslednjič komaj nekaj kosčekov beliti. Liza ji pametno očita, da je prostor njen, in da ji ga je iz soseske prijaznosti samo nekaj odpustila. Ali Katarina se ne da pogovoriti, pomiriti in prepričati, timveč terdi, da ima do pol prostora pravico, ker bi bili na njem že njena stara mati platno sušili. Nazadnje reče Lizi: Ako ti ni prav, pojdi me tožit. Ali Liza, ki ni bila pravdarka, vpraša po svojem možu, koliko bi zapravdali, dokler bi

bilo končano. Previdilo se je, da bi bilo treba veliko več plačati, kot je bil ves prostor vreden. Tedaj se misli Liza s Katarino pogoditi, in ji nekaj prostora odkazati. Ali Katarina ima polovico prostora za svojo vlast.

Liza pa iz imenovanega vzroka (uržoha), in da ne bi bilo med njo in sosedo sovraštva, blagosерčno odjenja. Obedve ste bile sopet prijateljci, in vsaka obderži svoj denar brez nemira in sovraštva med seboj.

Kazni nagle vožnje in jahanja.

(Konec.)

Nadalje govori postava:

„Če ni voznega lastnika (gospodarja) vpričo, ali ako je vpričo, če voznik zoper njegovo prepoved naglo vozi, ravno tako, če kakšen konjski hlapec po močno obiskovanih krajih sam za se naglo jaše ali vózi, naj se voznik, ali hlapec v kazen za 14 dni v ječo zapre. Ko bi pa vtegnil to še enkrat storiti, je kazen dvakrat tolika.“

„Voznik ali hlapec, ki naprežene vozove, ali konje nevrežene pod milim nebom brez varha pusti, da bi lahko utekli, ali kako drugače škodo napravili, naj dobi, če ravno se ni nikakšna škoda zgodila, prvič deset palic, ako pa to še kterikrat stori, ali če se je zares kakova škoda pripetila, je za en mesec zapreti in poverh še s postom in tepenjem kaznovati.“

Ker je tepenje zdaj po postavah nehalo, bode pa krivec po spoznanju sodnika zapert, in se po okolišinah še poverh postiti moral.

Vtisnite si to dobro v glavice vi, kmetiški, pa tudi vi, gosposki mladenči! Kolikokrat se je že pripetila nesreča, da je kakšen poskakín, ki se je mislil kralja nebes in zemlje, po ulicah le za kratek čas s konji razsajaje, ktereга človeka pogazil ali povozil, sosebno otroka ali starega človeka, ki se ne more tako nagla umakniti. Roka, noga, ali kakšen drug ud, ki ga komu staresš, ni z zlatom

ne srebrom plačati. Ne stori drugemu, kar želiš, da bi drug tebi ne storil.

Novice za mlade ljudi.

(**Rešitev življenja in darilo zato.**) 19. grudna (decembra) lanskega leta je bila vas Kolo Ternovskega okrožja v Galiciji po noči velika povedenj zalila. Jožef Trebač in Jožef Savicki, gališka kmeta, sta po svetej zapovedi, ki nam veleva, slehernega človeka brez razločka vere kot sebe ljubiti, izraelsko rodovino — očeta, mater in 4 otroke — strašne smerti v vodi izpod strehe rešila. Nesrečni, revni gospodar jima je nekoliko plačila ponujal; pa ne vzameta ga blagoselna moža. Te dni pa je nabral na Dunaju neki ravno tako blagi gospod 300 goldinarjev, katerih 200 bodo dobili ti revni ljudje, 100 pa pridna kmeta v dar.

(**Mladi hudodelnik.**) Ne davno je bil v Wiesbadnu na Nemškem 19 let star mladeneč v 18letno ječo očitno obsojen, ker je neko ženo vmoril. Gerdobnež je sodbo brez kesà, posmehovaje se, poslušal, da je vse poslušavce zona (groza) in pa tudi velika nevolja čez toliko hudobijo obhajala.

(**Šolska novica.**) Že lani v Vedežu oznanjene slovenske bukvice „Mali Blaže“ bodo drugo leto v vse začetne šole na Slovenskem vpeljane. Naše veselje, da se nam je serčna želja spolnila, slovenske mladine pa velika korist, ker se bode iz njih že prvo leto v premilem jeziku maternem toliko lepega, za življenje potrebnega naučila.

Kmet in sini.

Basen.

Oče vidijo med svojimi sinovi velik prepir; zastonj so jih k zloznosti in ljubezni opominjali. Nekaj drugega si tedaj zmislijo: sestì jim rečejo in prinesiti veliko šib. Vse šibe v butaro zvežejo, ter jim jih dajejo zaporedoma,

da naj jih vsakteri skusi prelomiti. Ali vsak se je zastonj vpiral, nobenemu jih ni bilo moč prelomiti. Zdaj oče šibe razvežejo in jim jih rečejo po samezi lomiti, in ko bi trenil, so bile vse zlamane. Na to jim oče pravijo: Glejte ljubi sini! to sim vam v izgled dal; dokler boste v lju-bezni med saboj združeni, ne bodo vaši sovražniki nič opravili nad vami; ako bodete pa v razpertii in nezlogi, gotovo vam povem, vas bodo zaporedoma pokončali.

Zložnost slabe podpira, nezložnost pa moč-
ne podira.

Kratkočasnica.

Oče učenca prve latinske šole pridejo iz kmetov v mesto gospoda učenika prašat, kako se kaj njih sinek uči. Sicer dobro, pravijo učenik, samo v latajnu (to je v latinskem jeziku) je slab. Mož pa, ki ni dobro razumel, se začudi: Hm, kako je to? v letanju je bil vedno naj gorji. Učenik. Ni ne, po pravici Vam povem, v latajnu je prav slab. Kmet pa tega ne verjame. Gre vna in vkaže sinku, ki je zunaj čakal: Mihček! poskoči malo tod tam, kakor si včas doma. Mihec poskoči in leti po cesti, da je bilo kaj. No, gospod učenik! ali ga vidite! — pa pravite, da ni dober v letanju. — Zdaj se le so gospod učenik očeta razumeli in jim to reč razložili.

Slovensko-ilirski slovník.

<i>Blexo</i> , verojatno.	<i>Blódi</i> ti, blúditi.
<i>Blisk</i> , blisk, munja.	<i>Bòb</i> , bòb.
<i>Bliskanje</i> , blistanje.	<i>Bòben</i> , bubanj.
<i>Bliskati se</i> , blistati se.	<i>Bòbnar</i> , bubnar.
<i>Blišati</i> , bléštiti.	<i>Bòbnati</i> , bubnati.
<i>Blišiv</i> , zabléstan.	<i>Bobnéti</i> , bubnuti.
<i>Blišoba</i> (bliščoba), blésk.	<i>Bodálo</i> , bodalica, bodež.
<i>Blizo</i> , blizo.	<i>Bòdec</i> , bodac.
<i>Blišati se</i> , približiti se.	<i>Bodljaji</i> , griža (kolik).
<i>Blišen</i> , bližanj.	<i>Bog</i> , bog.
<i>Blišina</i> , bližina.	<i>Bogaboječ</i> , bogabojan.
<i>Blod</i> , blud.	<i>Bogastvo</i> , bogatstvo.
<i>Blódin</i> , blúdan.	<i>Bogat</i> , bogat.